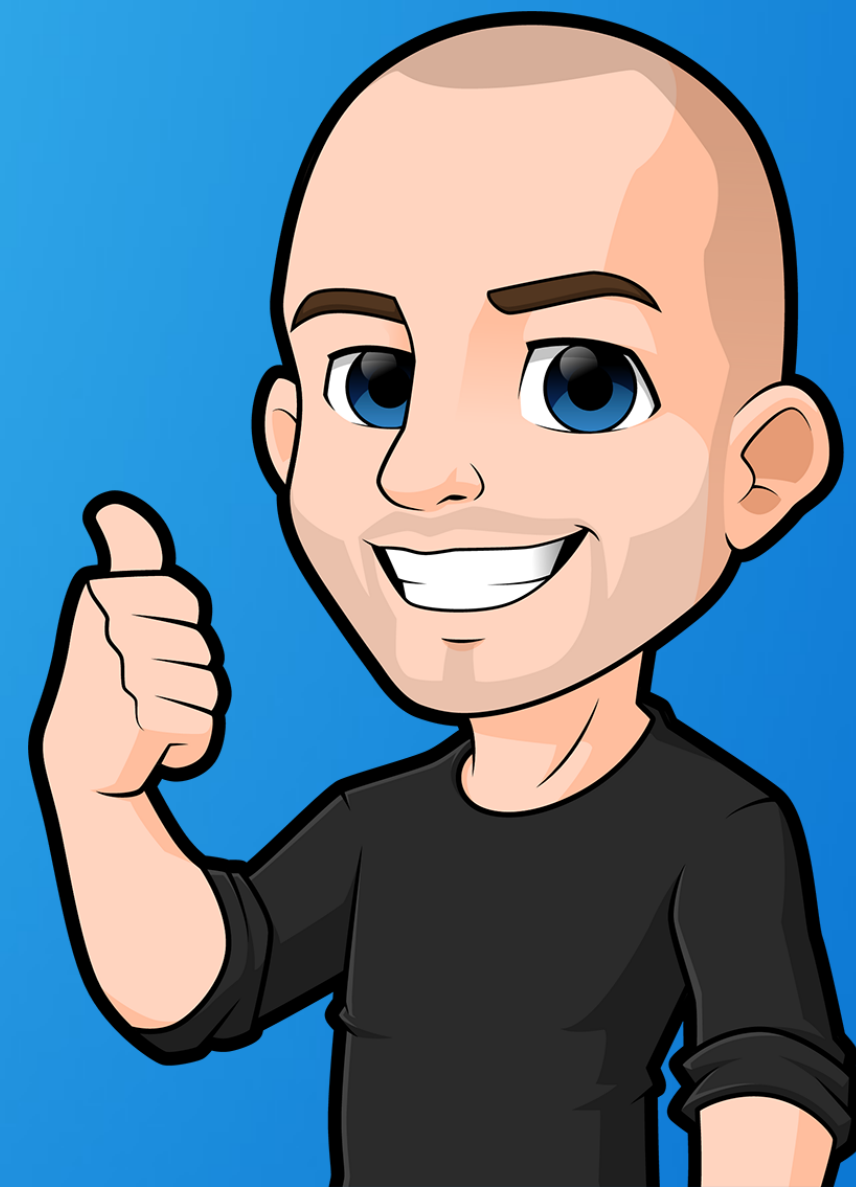

LEERDOELEN

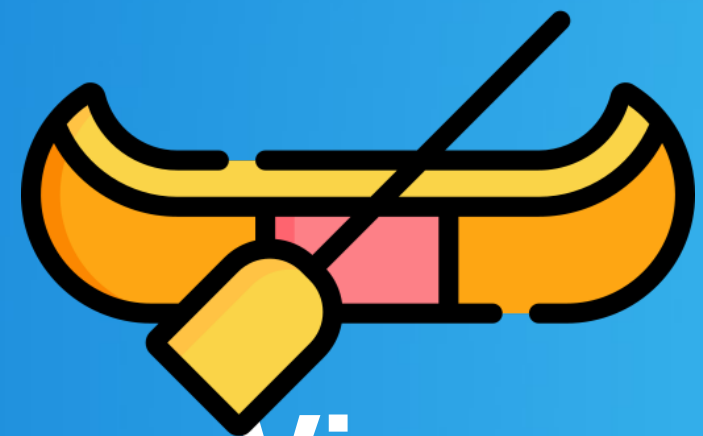
Ik kan laten zien dat ik...

- A. de vier productiefactoren kan invullen voor een bedrijf
- B. bedrijfskosten kan onderverdelen in vaste en variabele kosten
- C. afschrijving kan berekenen aan de hand van een opgave

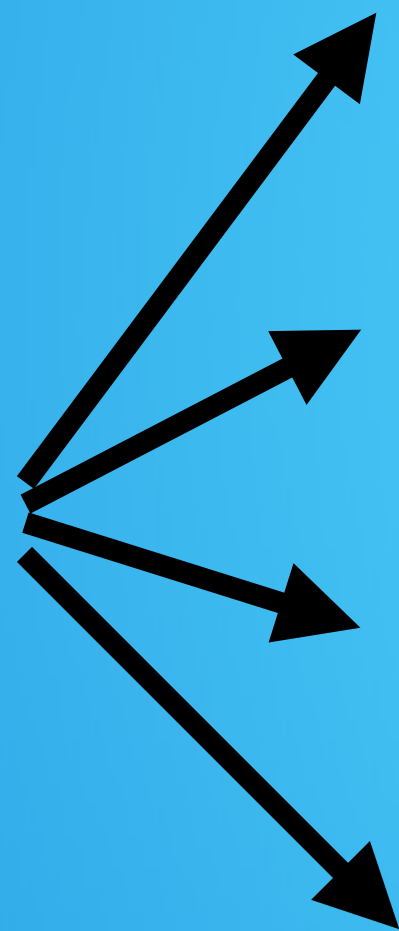

PRODUCTIEFACTOREN

... heb je nodig om iets te kunnen produceren:

Vier
productie-
factoren

Kapitaal

Beloning

Huur & Rente

Arbeid

Loon

Natuur

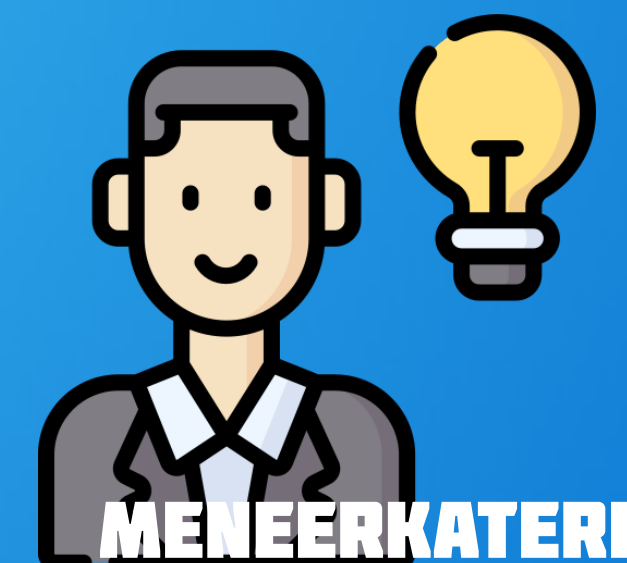
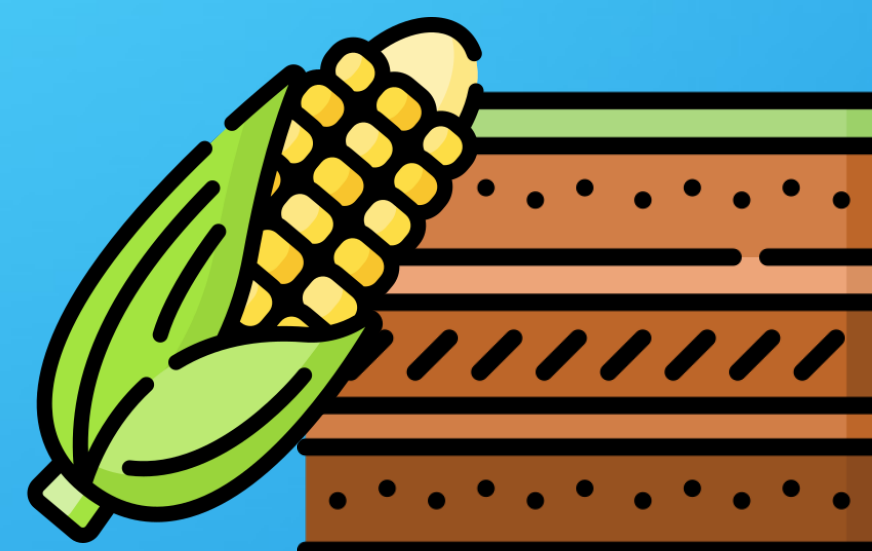
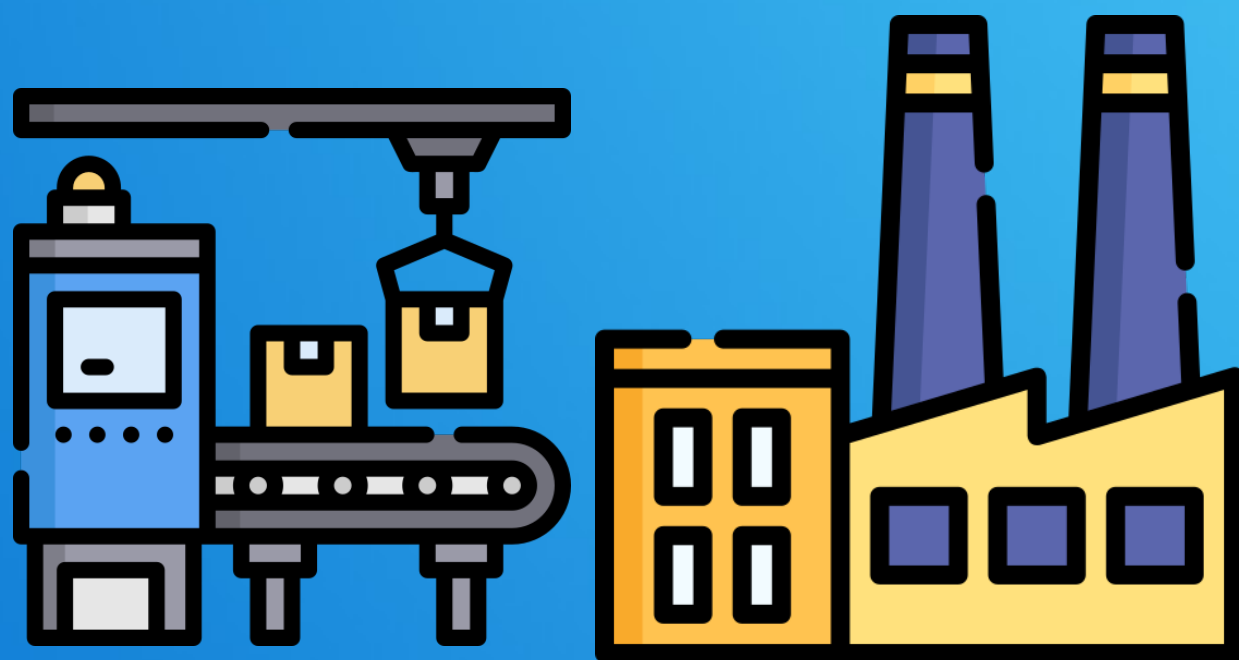

Pacht

Ondernemerschap

Winst

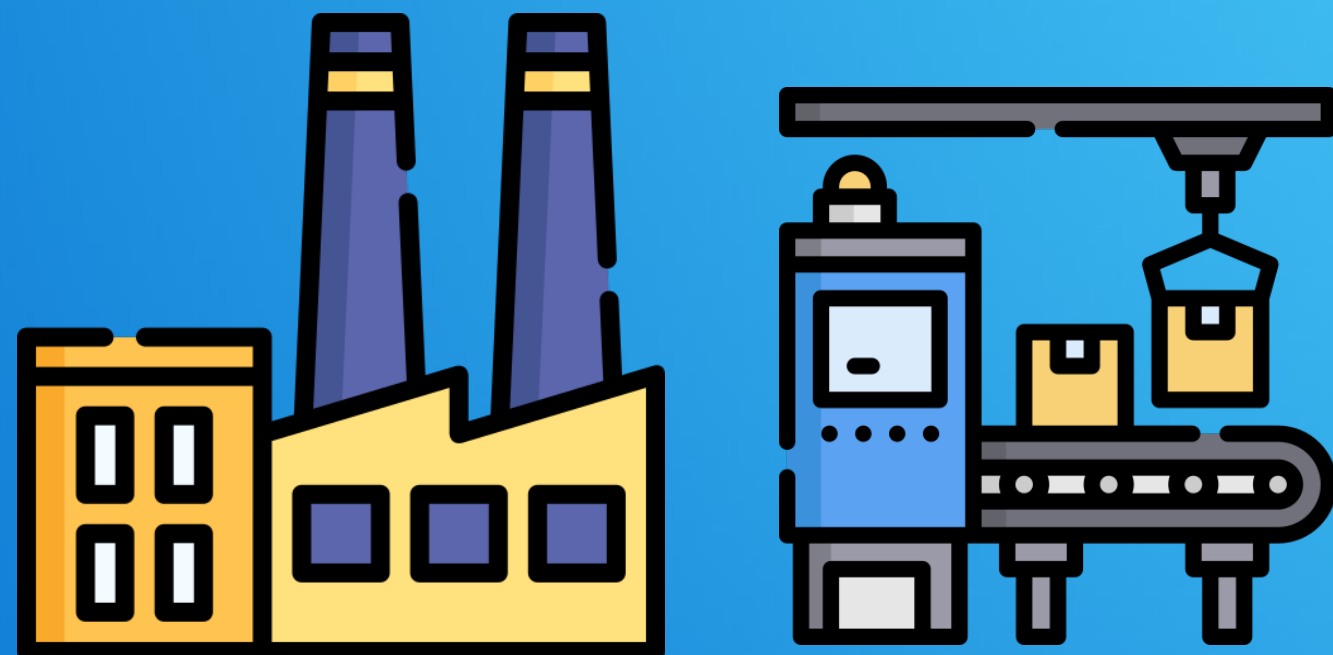
KOSTEN

Het zal altijd geld kosten om te produceren.
Deze kosten kun je opdelen in twee groepen:

VASTE KOSTEN

Heb je altijd, ook als je niks produceert

- Huur van het pand
- Afschrijving machines
- Verzekeringen

VARIABELE KOSTEN

Worden hoger per product dat je produceert

- Inkoop van grondstoffen
- Loon van personeel
- Energiekosten

AFSCHRIJVING

... is hoeveel euro de kapitaalgoederen elk jaar minder waard worden.

Bedrijven reserveren dat 'afschrijvingsbedrag' elk jaar, om uiteindelijk weer nieuwe kapitaalgoederen aan te kunnen schaffen.

Het kopen van nieuwe kapitaalgoederen noem je investeren.

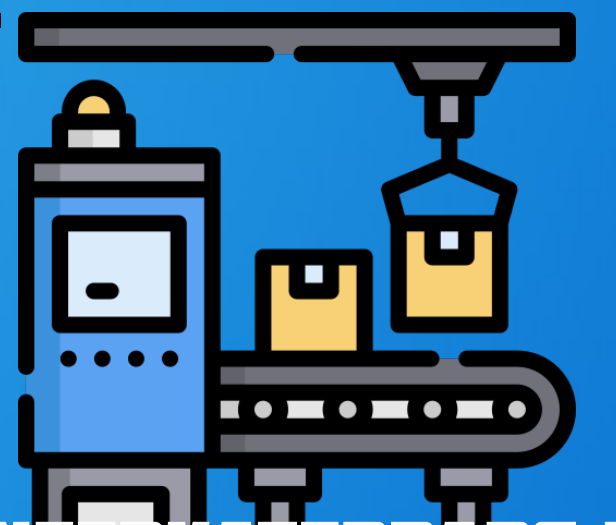
Bijvoorbeeld

De chipsfabriek moet over vijf jaar een nieuwe chipsmachine aanschaffen. Deze zal naar verwachting € 38.500 kosten. Men verwacht de oude machine dan nog voor € 3.500 te kunnen verkopen.

Bereken de jaarlijkse afschrijvingskosten.

Er moet nog $€ 38.500 - € 3.500 = € 35.000$ gespaard worden in vijf jaar.

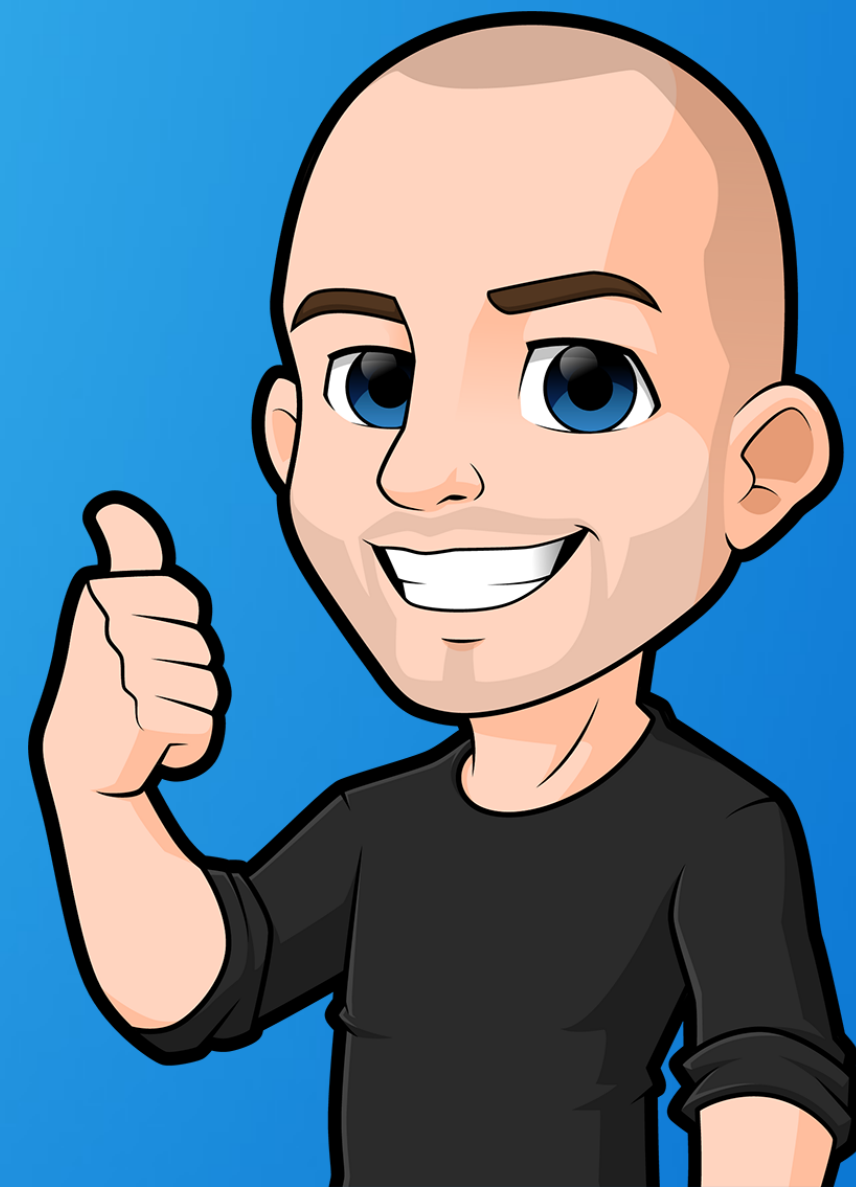
Per jaar is dat $€ 35.000 : 5 = € 7.000$

LEERDOELEN

Ik kan laten zien dat ik...

- A. de verkoopprijs en consumentenprijs van een product kan berekenen
- B. op de juiste manier terug kan rekenen van consumentenprijs naar verkoopprijs (de btw uit een prijs kan halen)

WAT IS EEN GOEDE PRIJS?

Stel je voor dat je een handel in chips wilt beginnen...
Wat wordt dan jouw verkoopprijs?

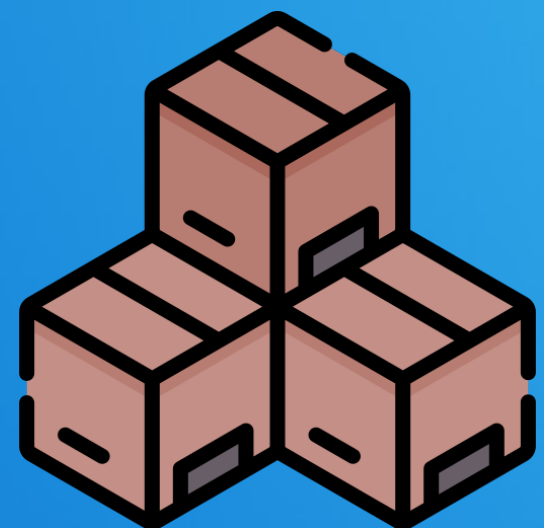

INKOOPPRIJS + BRUTOWINSTMARGE = VERKOOPPRIJS

$$\text{€ 0,80} + 35\% = ??$$

(€ 0,80 : 100 x 35)

$$\text{€ 0,80} + \text{€ 0,28} = \text{€ 1,08}$$

WAT IS EEN GOEDE PRIJS?

De verkoopprijs is nog niet wat de klant in de winkel betaalt!
Dat komt omdat de overheid btw wil ontvangen over alles dat in Nederland verkocht wordt.

VERKOOPPRIJS + BTW = CONSUMENTENPRIJS

€ 1,08 + 21% = ??
(€ 1,08 : 100 x 21)

€ 1,08 + € 0,23 = € 1,31

TERUGREKENEN

PlayBox: € 399 inclusief 21% btw
Hoeveel kost deze zonder btw?

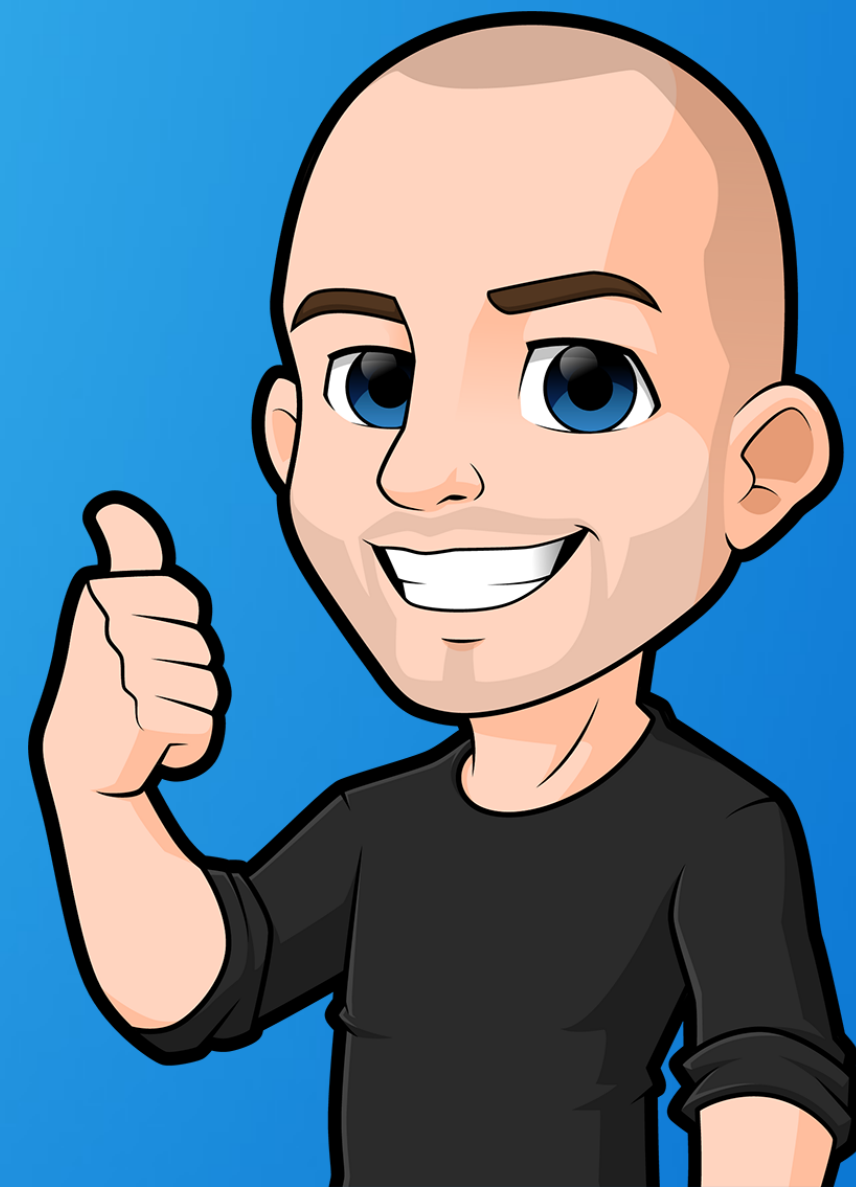
VERKOOPPRIJS	+	BTW	=	CONSUMENTENPRIJS
100%	+	21%	=	121%

$$\frac{€ 399}{121} \times 100 = € 329,75 \text{ exclusief btw}$$

LEERDOELEN

Ik kan laten zien dat ik...

A. brutowinst en nettowinst kan berekenen

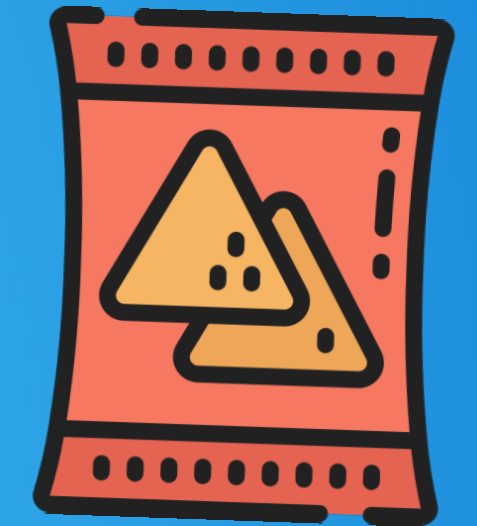
OMZET

Hoeveel geld er in de kassa binnen is gekomen.
(afzet x verkoopprijs)

– INKOOPTWAARDE

Hoeveel het kostte om alle producten in te kopen.

= BRUTOWINST

Hoeveel er is verdiend met de verkoop.

– BEDRIJFSKOSTEN

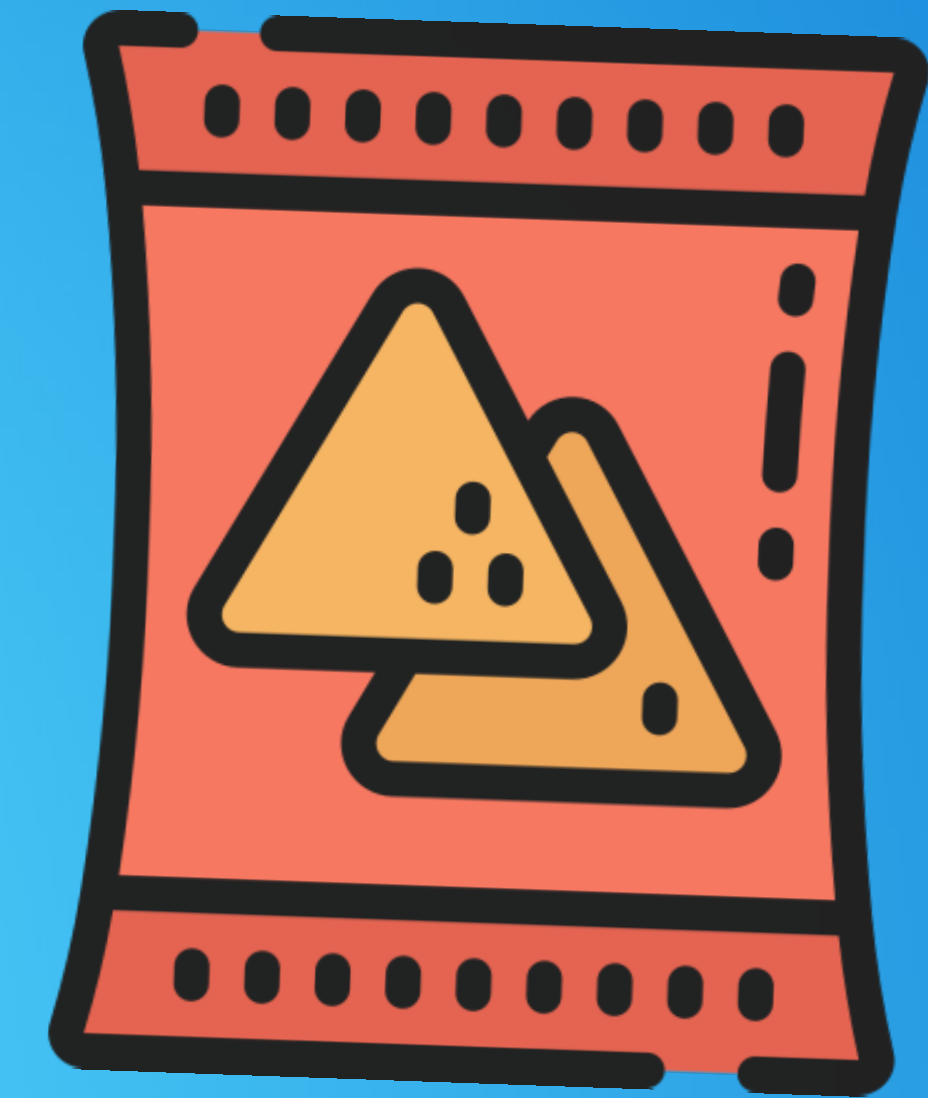
Alle andere kosten die het bedrijf heeft, zoals huur, elektriciteit en loonkosten.

= NETTORESULTAAT

De échte winst (of verlies), als alle rekeningen betaald zijn.

EEN VOORBEELD

Verkocht:	650.000 zakken chips
Inkoopprijs:	€ 0,80
Verkoopprijs:	€ 1,20
Personeelskosten:	€ 80.000
Huur	€ 50.000
Stroom	€ 30.000

Bereken:

1.De afzet 650.000 zakken chips

2.De omzet $650.000 \times € 1,20 = € 780.000$

Inkoopwaarde $650.000 \times € 0,80 = \underline{€ 520.000} -$

3.De brutowinst € 260.000

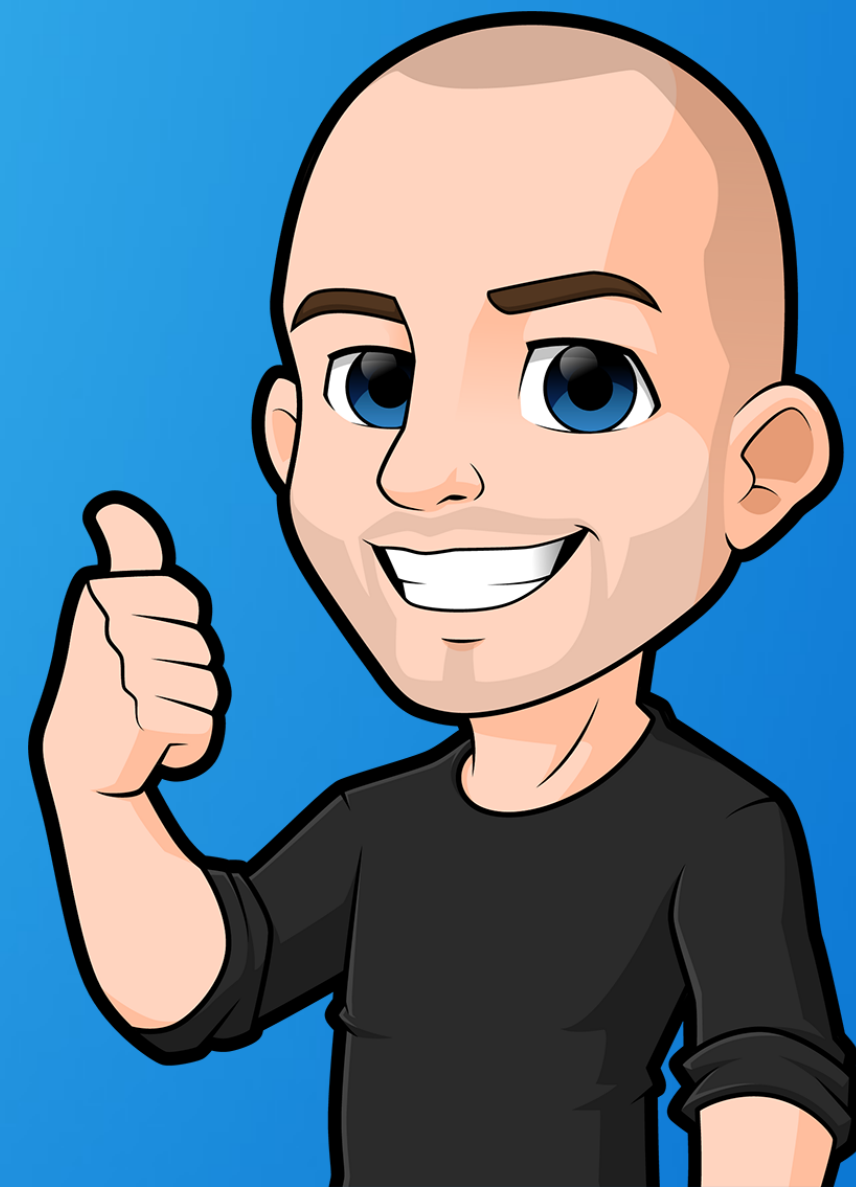
Bedrijfskosten $€ 80.000 + € 50.000 + € 30.000 = \underline{€ 160.000} -$

4.De nettowinst € 100.000

LEERDOELEN

Ik kan laten zien dat ik...

- A. kan bepalen wat de productiecapaciteit van een bedrijf is
- B. arbeidsproductiviteit berekenen en weet hoe een bedrijf dit kan verhogen
- C. enkele voorbeelden van maatschappelijke opbrengsten en maatschappelijke kosten kan noemen

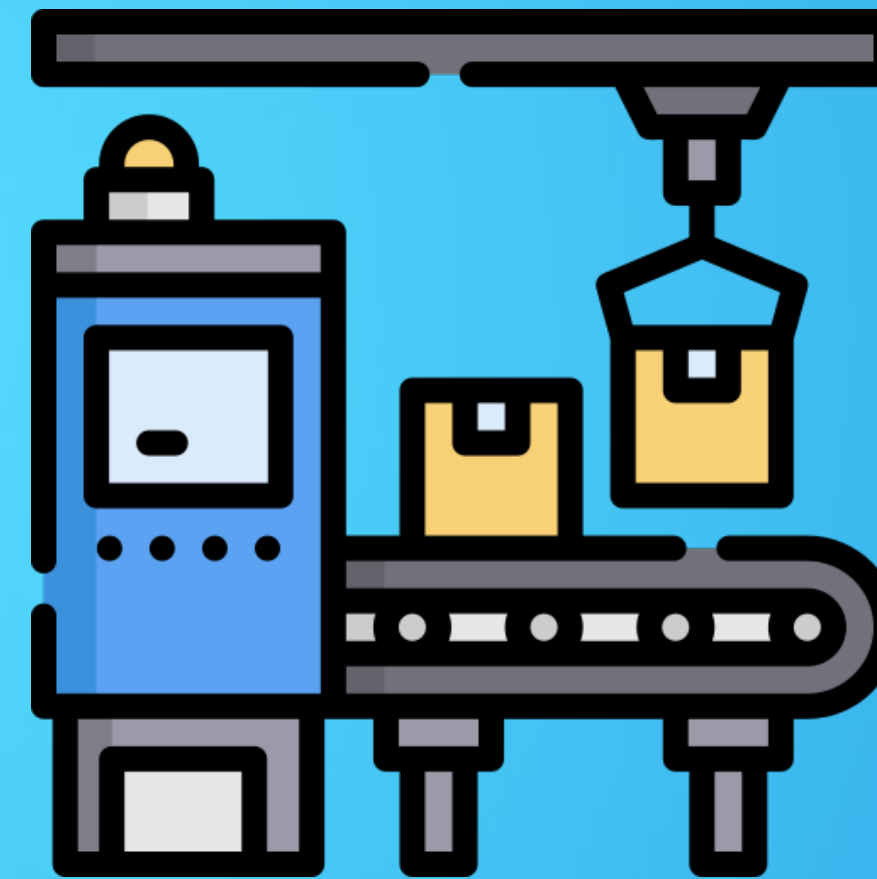

PRODUCTIECAPACITEIT

... is de maximale hoeveelheid producten dat een bedrijf kan maken.
Hoeveel dat precies is hangt af van:

ARBEID

KAPITAALGOEDEREN

ARBEIDSPRODUCTIVITEIT

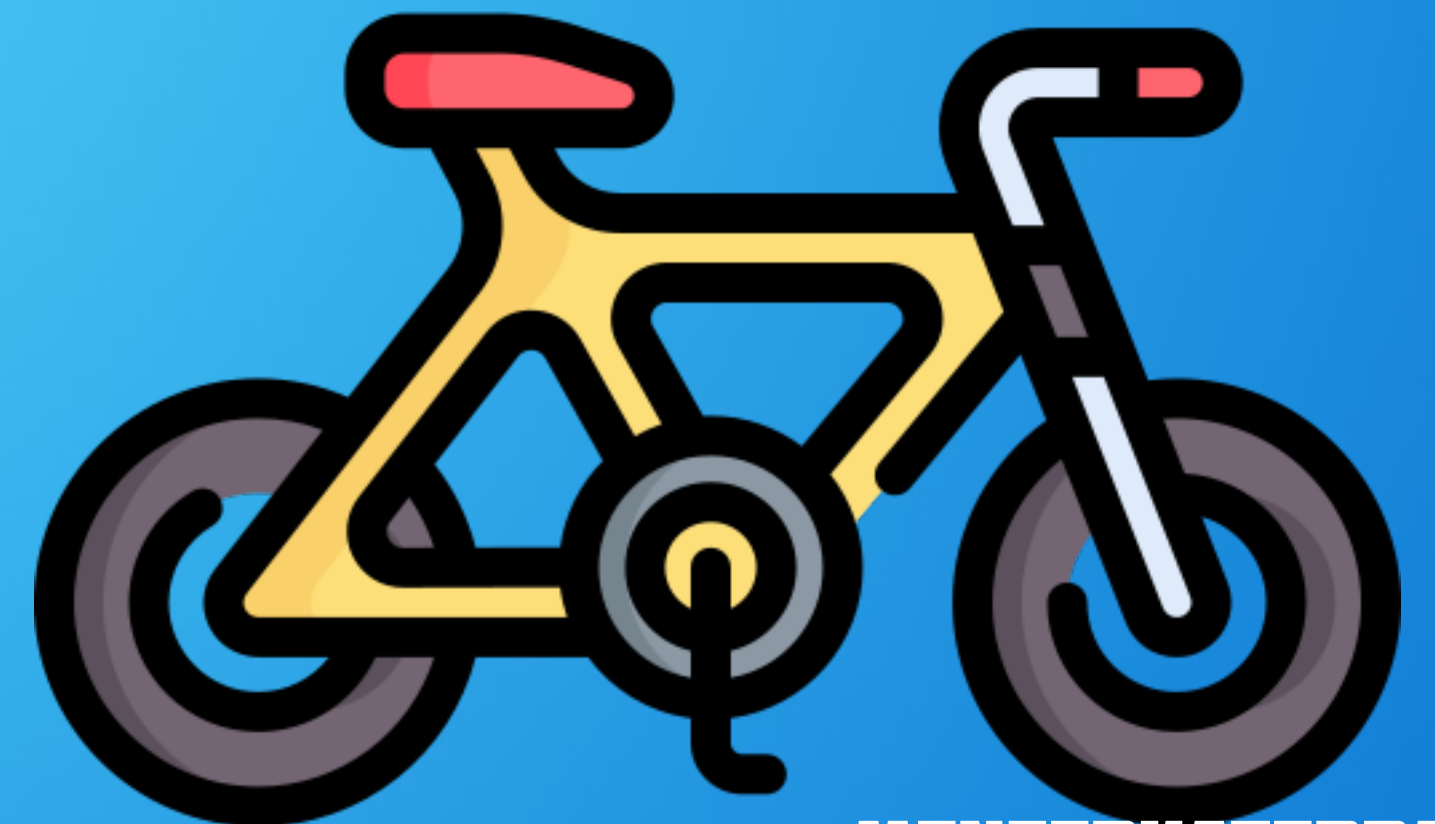
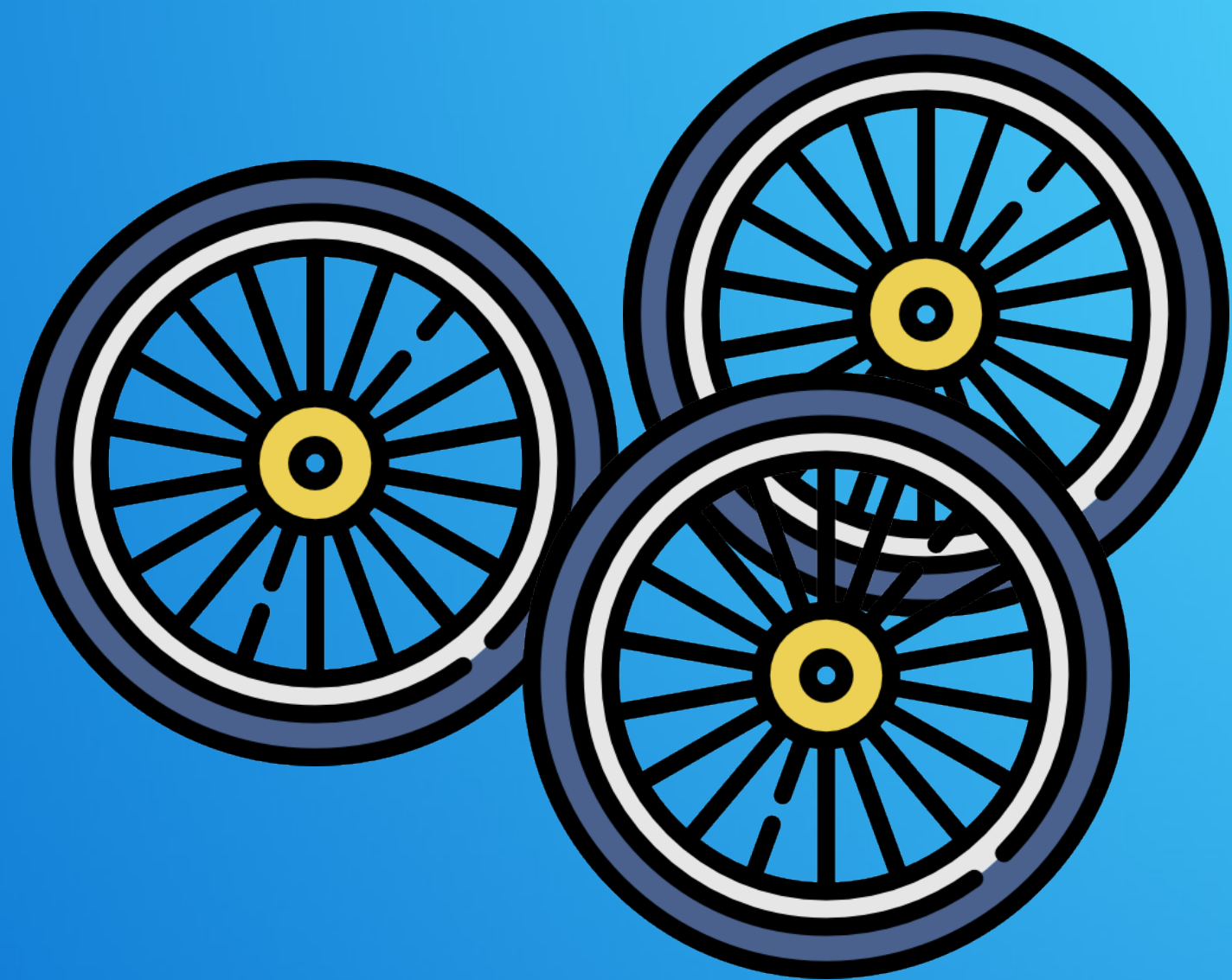
... is de productie per persoon in een bepaalde tijd.

Simpeler gezegd: stel je voor dat een fabriek met 5 werknemers 120.000 fietsbanden maakt in een jaar.

Hoeveel is dan de arbeidsproductiviteit per maand?

$120.000 : 5 = 24.000$ fietsbanden per persoon per jaar.

$24.000 : 12 = 2.000$ fietsbanden per persoon per maand.

ARBEIDSPRODUCTIVITEIT

... kan op een aantal manier verhoogd worden!

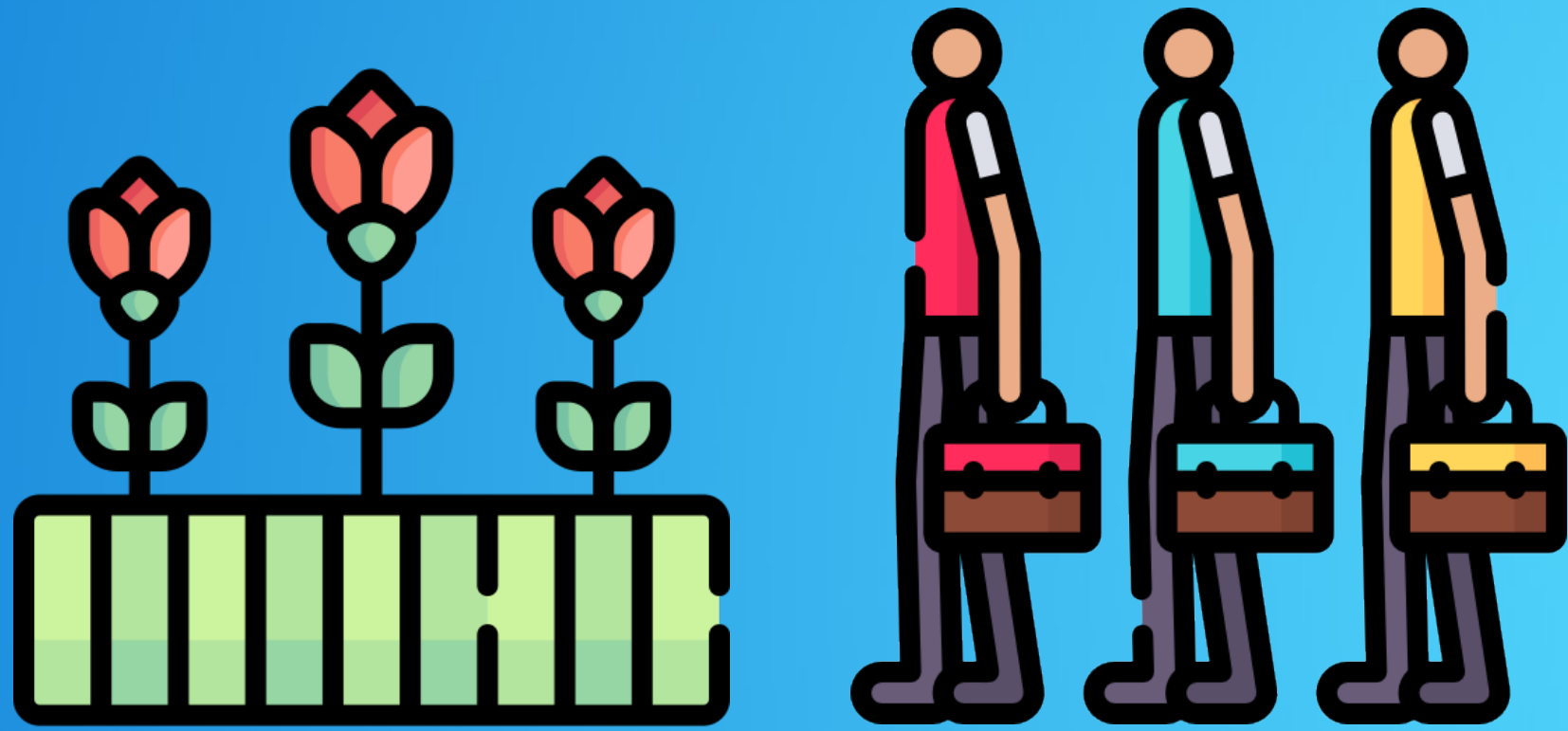
- Scholing van het personeel
- Betere machines (technologische ontwikkelingen)
- Personeel belonen wanneer ze hard werken
- Een goede arbeidsverdeling
(personeel gaat zich specialiseren)

DUS NIET DOOR MEER PERSONEEL AAN TE NEMEN!!

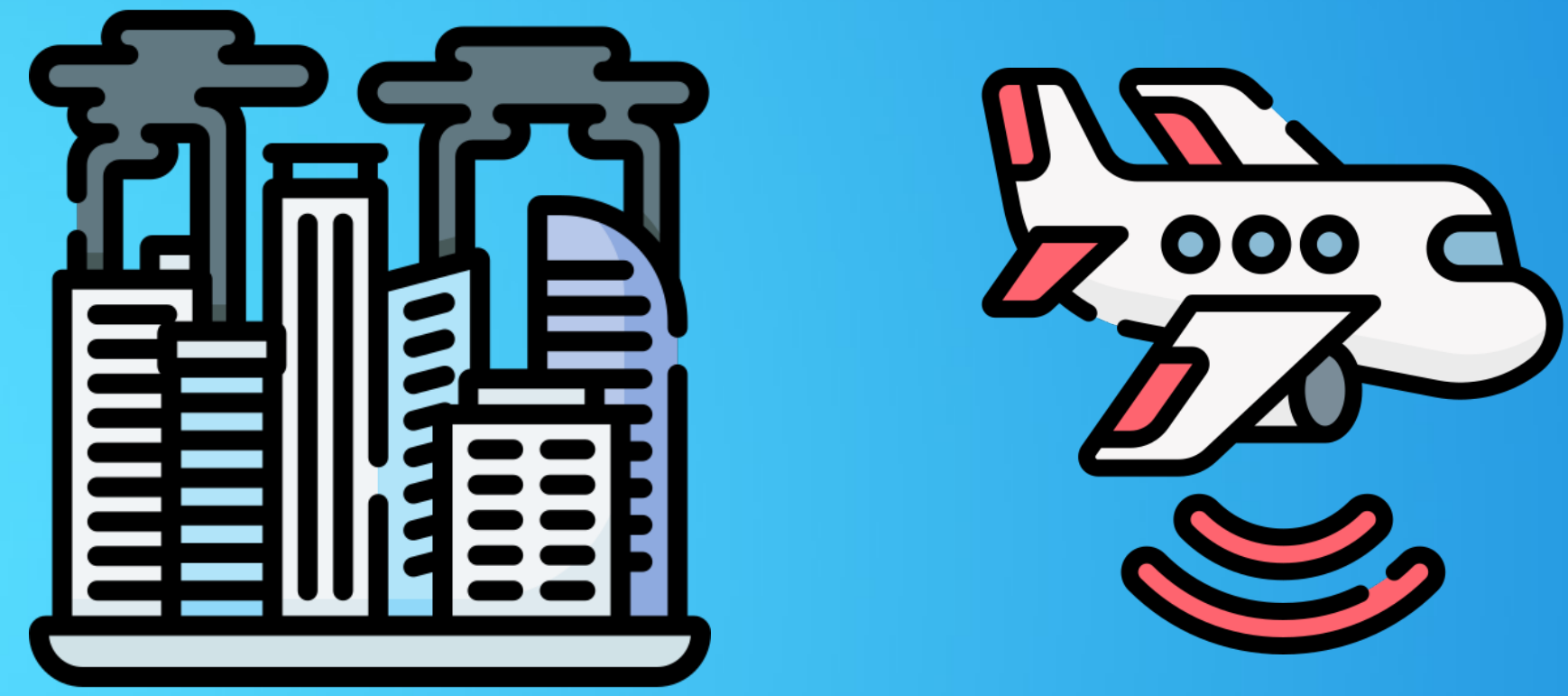
PRODUCTIE

... levert soms meer op dan alleen de productie zelf.

POSITIEVE EXTERNE EFFECTEN

Maatschappelijke opbrengsten

NEGATIEVE EXTERNE EFFECTEN

Maatschappelijke kosten

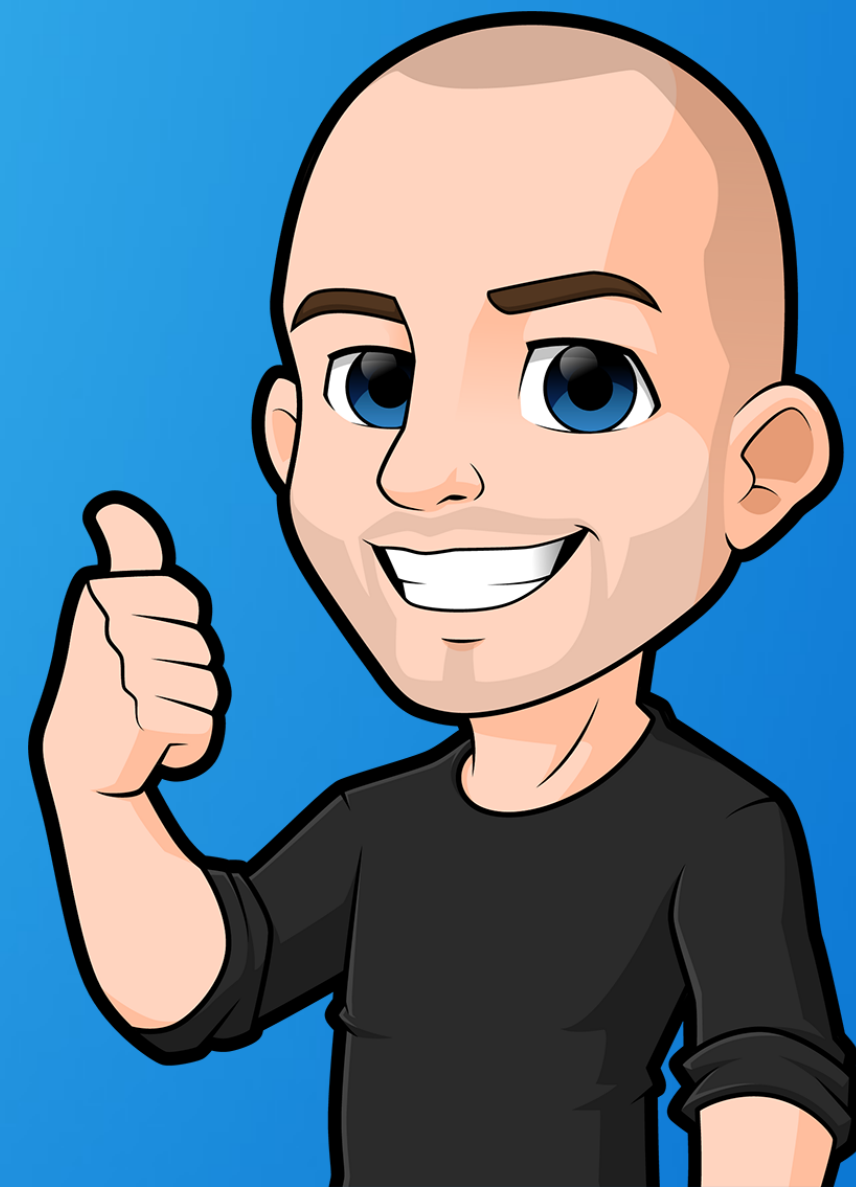
Veel bedrijven kiezen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo), ook wel duurzaam ondernemen.

Dan houd je bij het produceren al rekening met de gevolgen voor het milieu.

LEERDOELEN

Ik kan laten zien dat ik...

- A. aan de hand van een vraag- en aanbodlijn de evenwichtsprijs uit een grafiek kan aflezen
- B. de verwachte omzet uit een grafiek kan aflezen
- C. een situatie kan noemen waarin de overheid een minimumprijs of een maximumprijs instelt
- D. het verschil tussen een concrete en een abstracte markt met een voorbeeld kan uitleggen

STEL JE VOOR

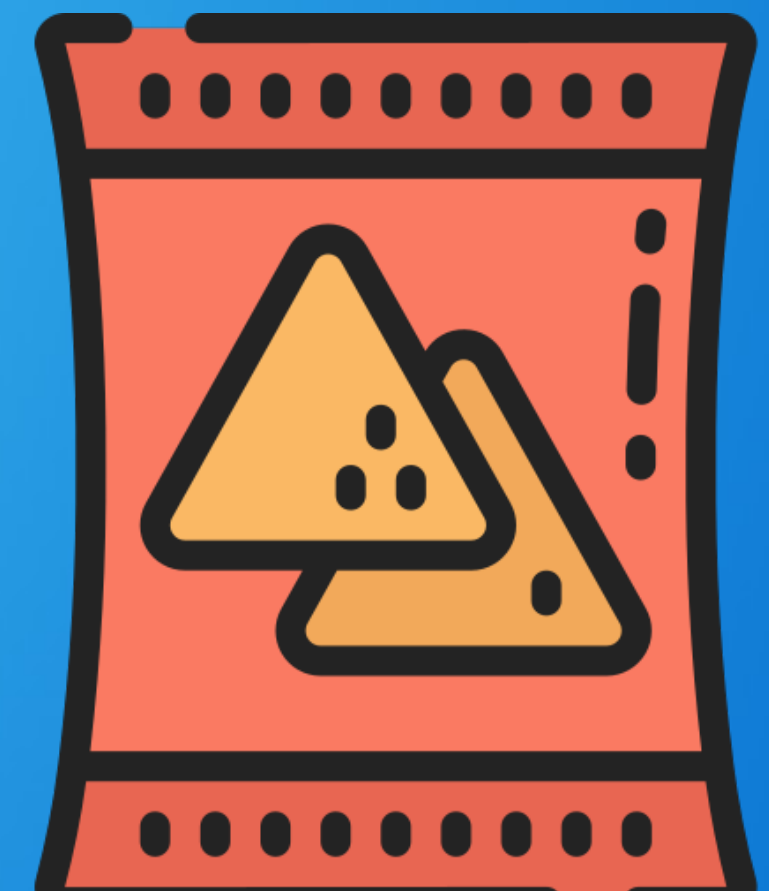
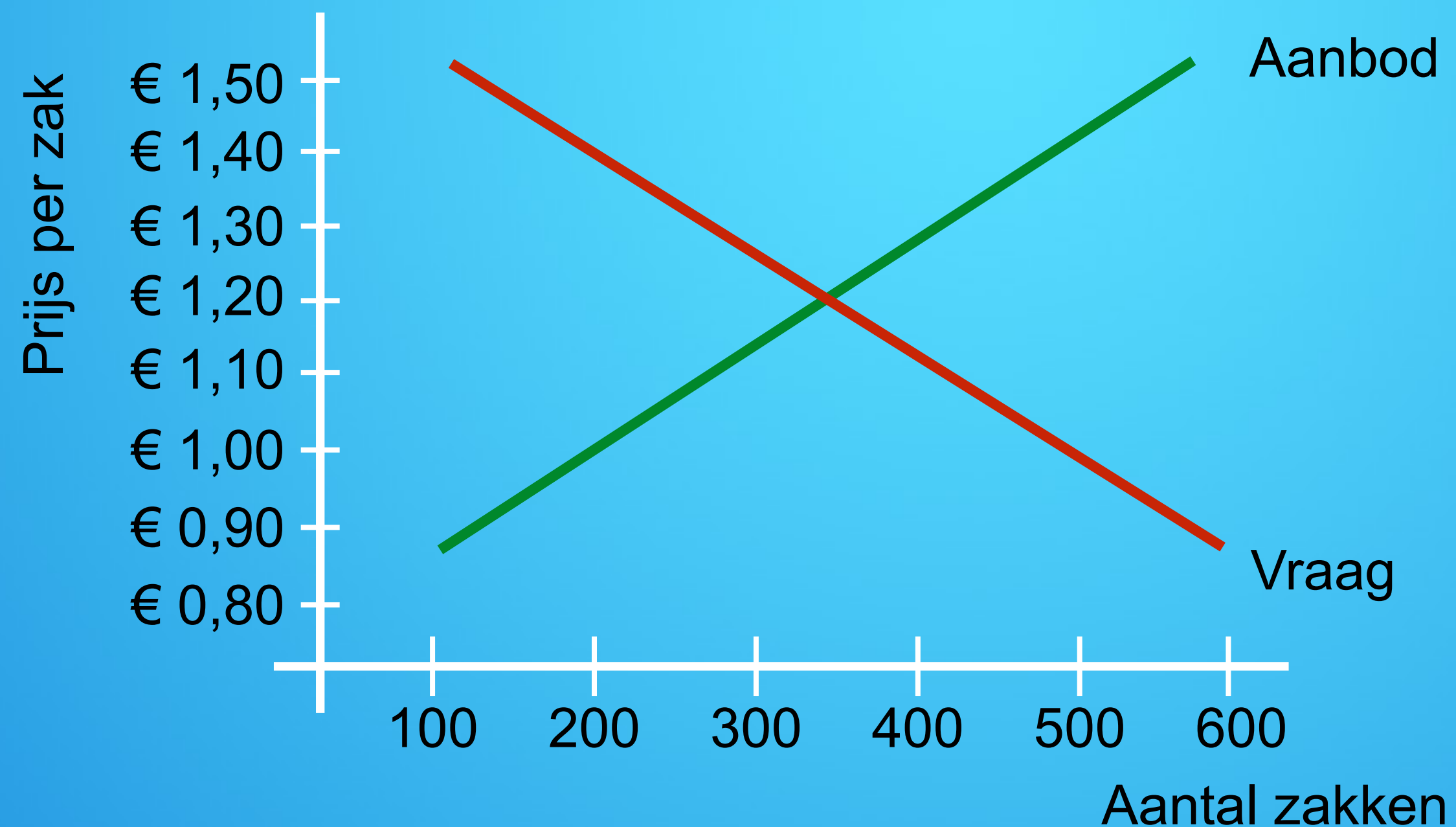
... dat je met een kraampje op de markt chips gaat verkopen...

Als een zak chips heel goedkoop is, zal de **vraag** van klanten heel **groot** zijn.

Bij een hoge prijs zal de **vraag** juist heel **klein** zijn. Het is dan te duur.

Maar jij zult juist meer chips willen verkopen als je er veel op kunt verdienen.

Bij een hoge prijs, zal jouw **aanbod** **groter** zijn.

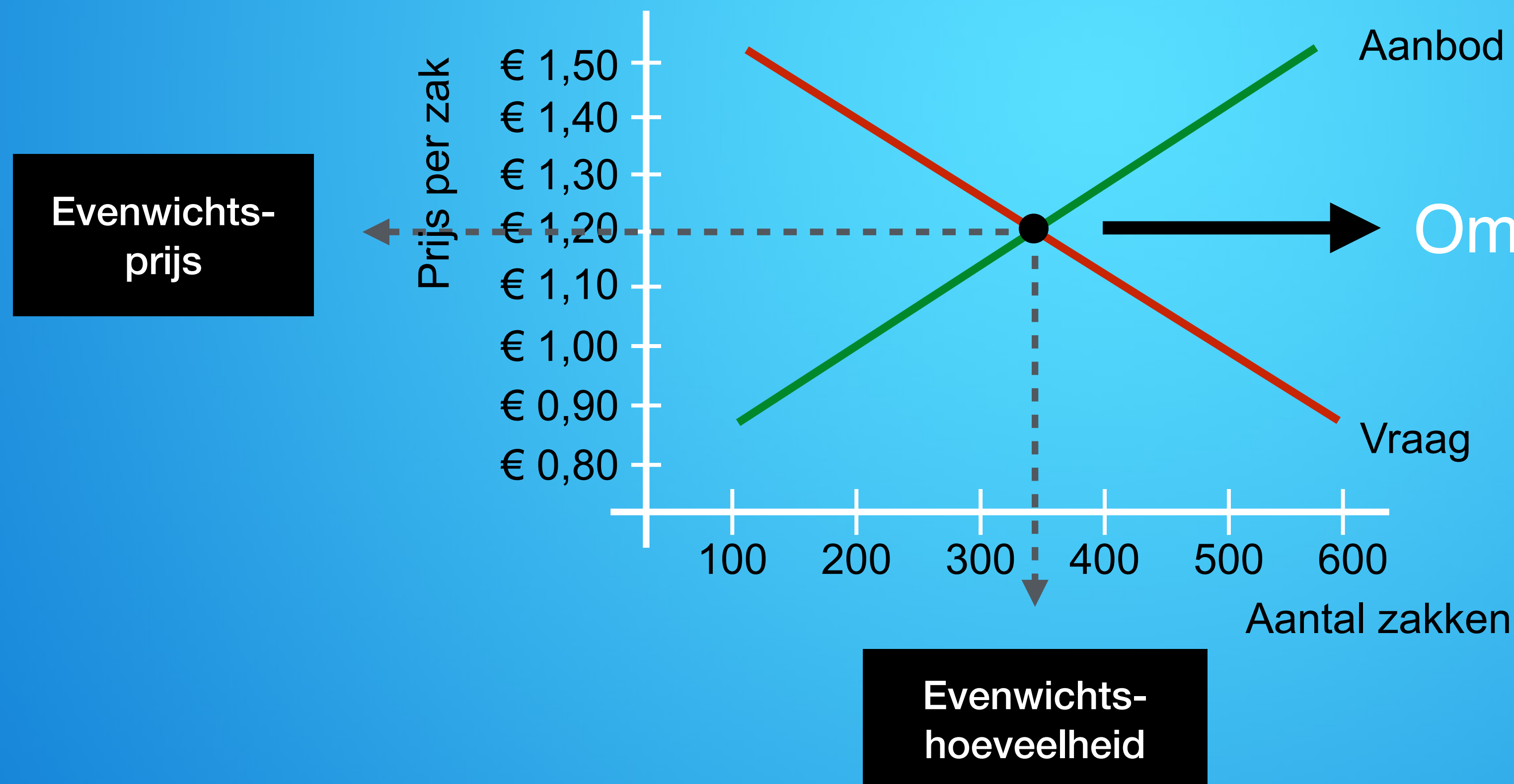

DE BESTE PRIJS

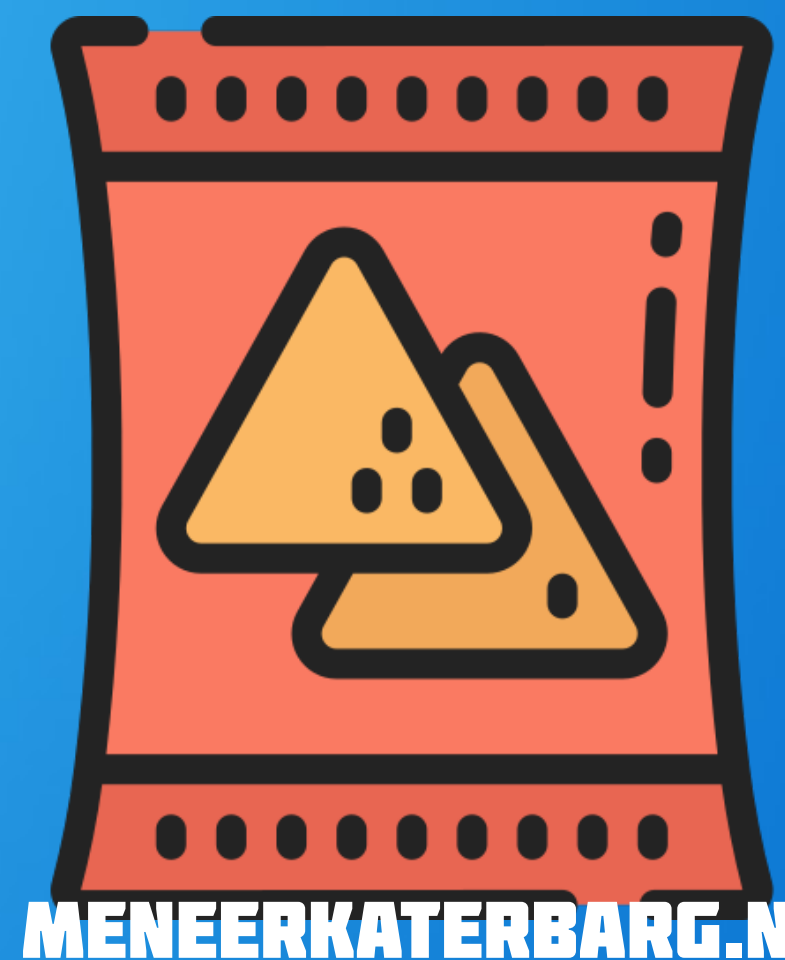
... vind je op het punt waar **vraag** en **aanbod** gelijk zijn.

Dit noem je de **evenwichtsprijs**.

De hoeveelheid zakken die je dan verkoopt, noem je de **evenwichtshoeveelheid**.

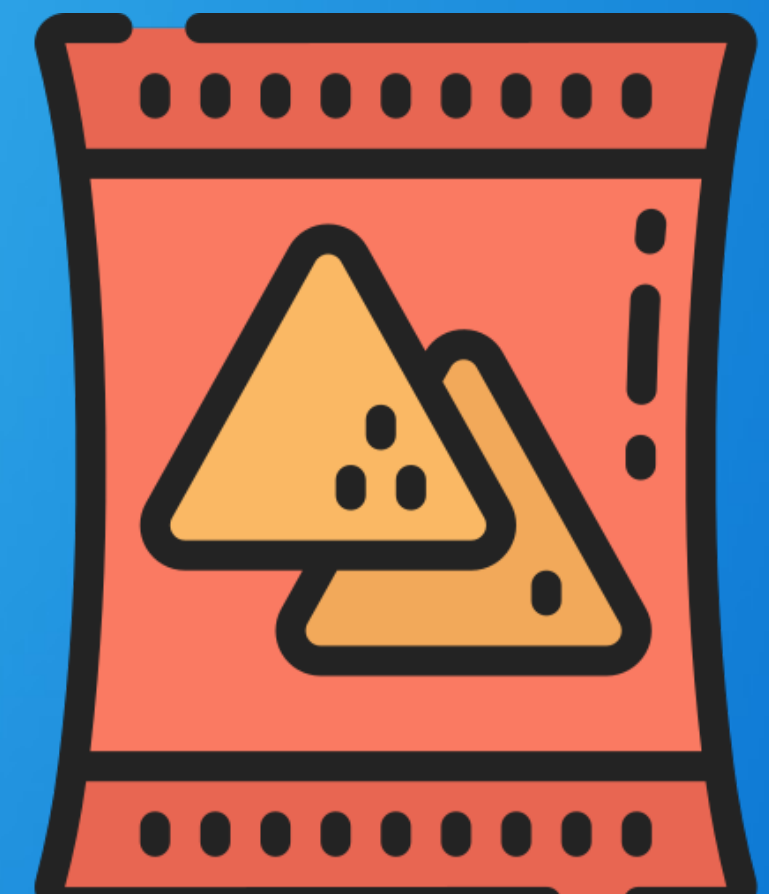
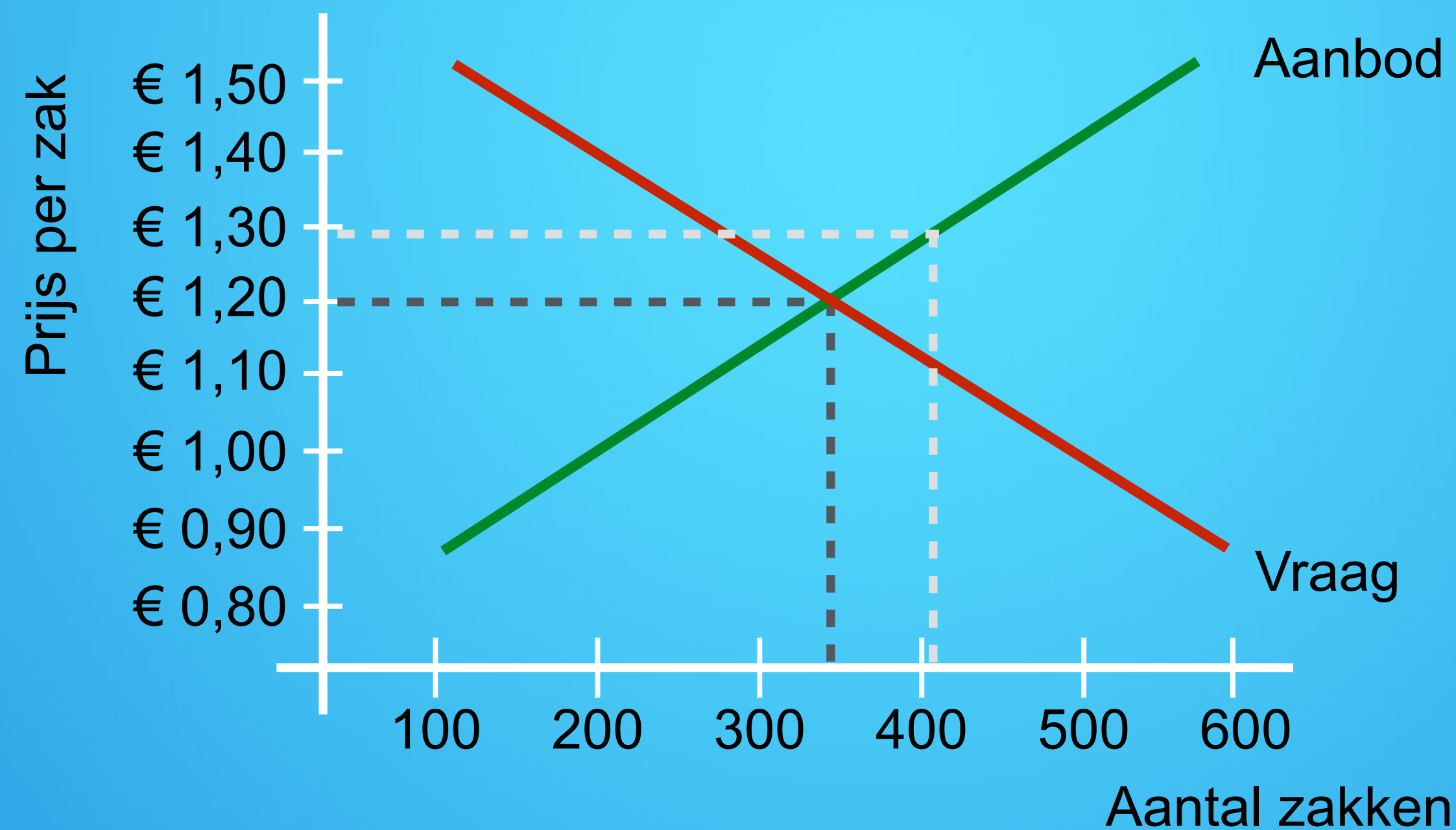
Omzet = $350 \times € 1,20 = € 420$

VERSCHUIVINGEN

De **vraag** kan ook veranderen. Bijvoorbeeld doordat mensen meer gaan verdienen of door reclame. De **vraag** wordt dan groter.

Hierdoor schuift de **vraaglijn** naar rechts en zal de prijs stijgen.

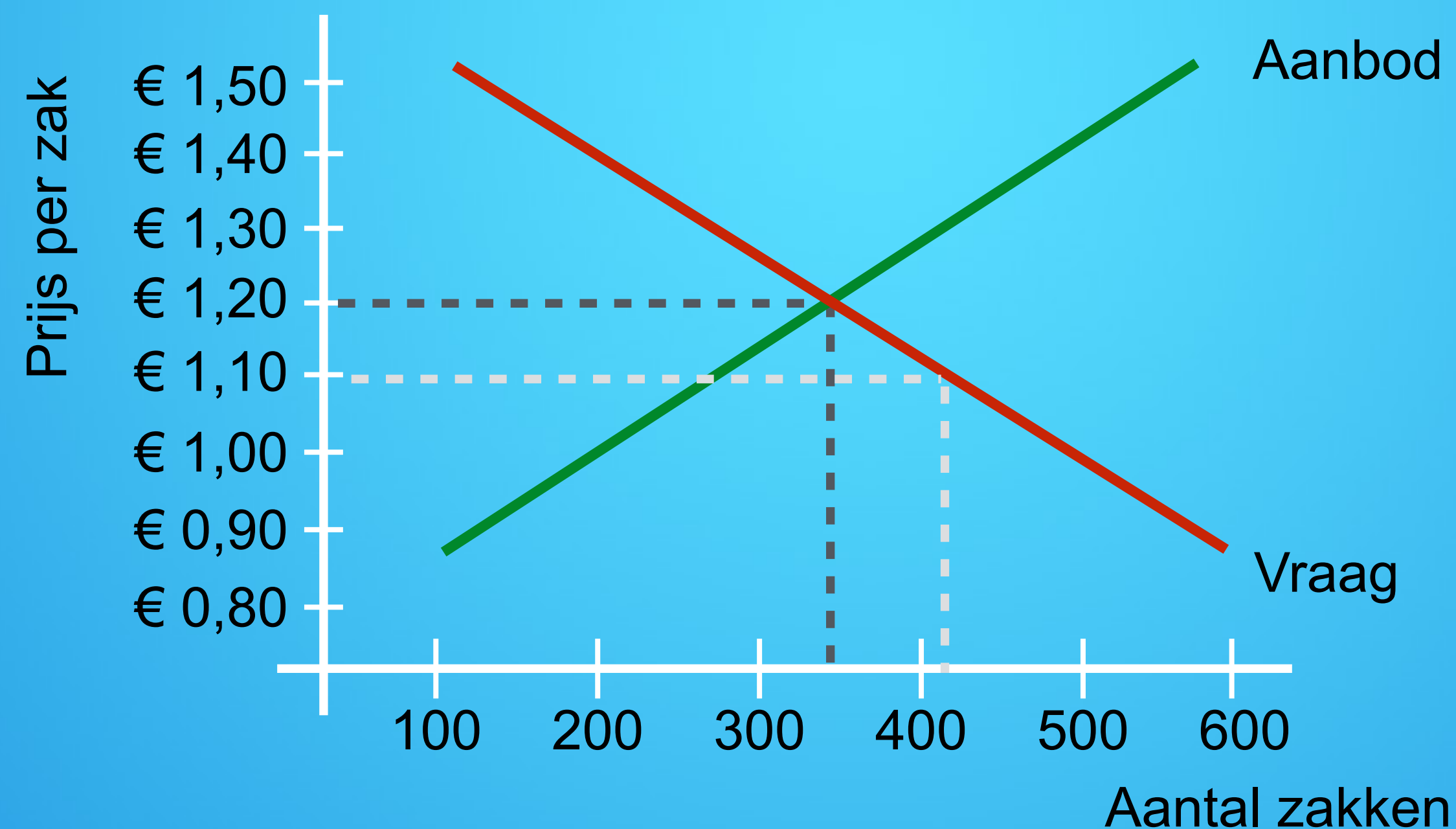

VERSCHUIVINGEN

Ook de **aanbodlijn** kan verschuiven.

Als je de chips goedkoper in kunt kopen, kun je ook jouw verkoopprijs verlagen, zodat je meer zult verkopen.

Dit systeem van vraag en aanbod werkt het beste bij veel aanbieders en veel vragers. In een **transparante markt** kun je prijzen goed met elkaar vergelijken.

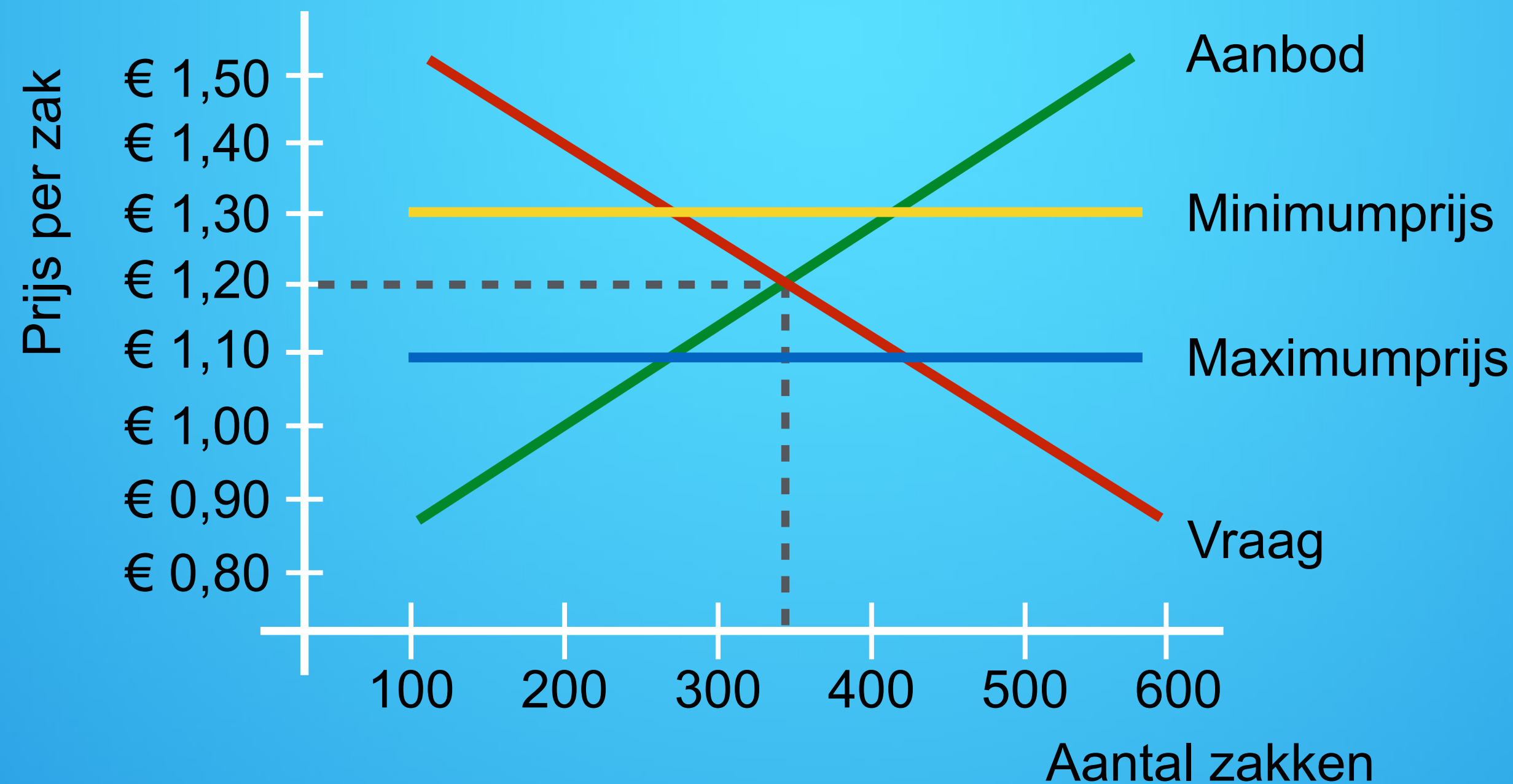

MINIMUM OF MAXIMUM

De overheid kan ook ingrijpen.

Als producten te duur dreigen te worden, kan de overheid ervoor kiezen om consumenten te beschermen door een **maximumprijs** in te stellen.

De overheid kan ook producenten beschermen door een **minimumprijs** in te stellen. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij melk.

IN DE PRAKTIJK

De noodzaak voor een minimumprijs op melk

Enquête onder 2.193 melkveehouders
23 januari 2017

MINIMUMPRIJS

Bouw 243 sociale huurwoningen in Haagse wijk Morgenstond van start

Zo gaan De Tuinen van Morgenstond eruit zien (Foto: Staedion)

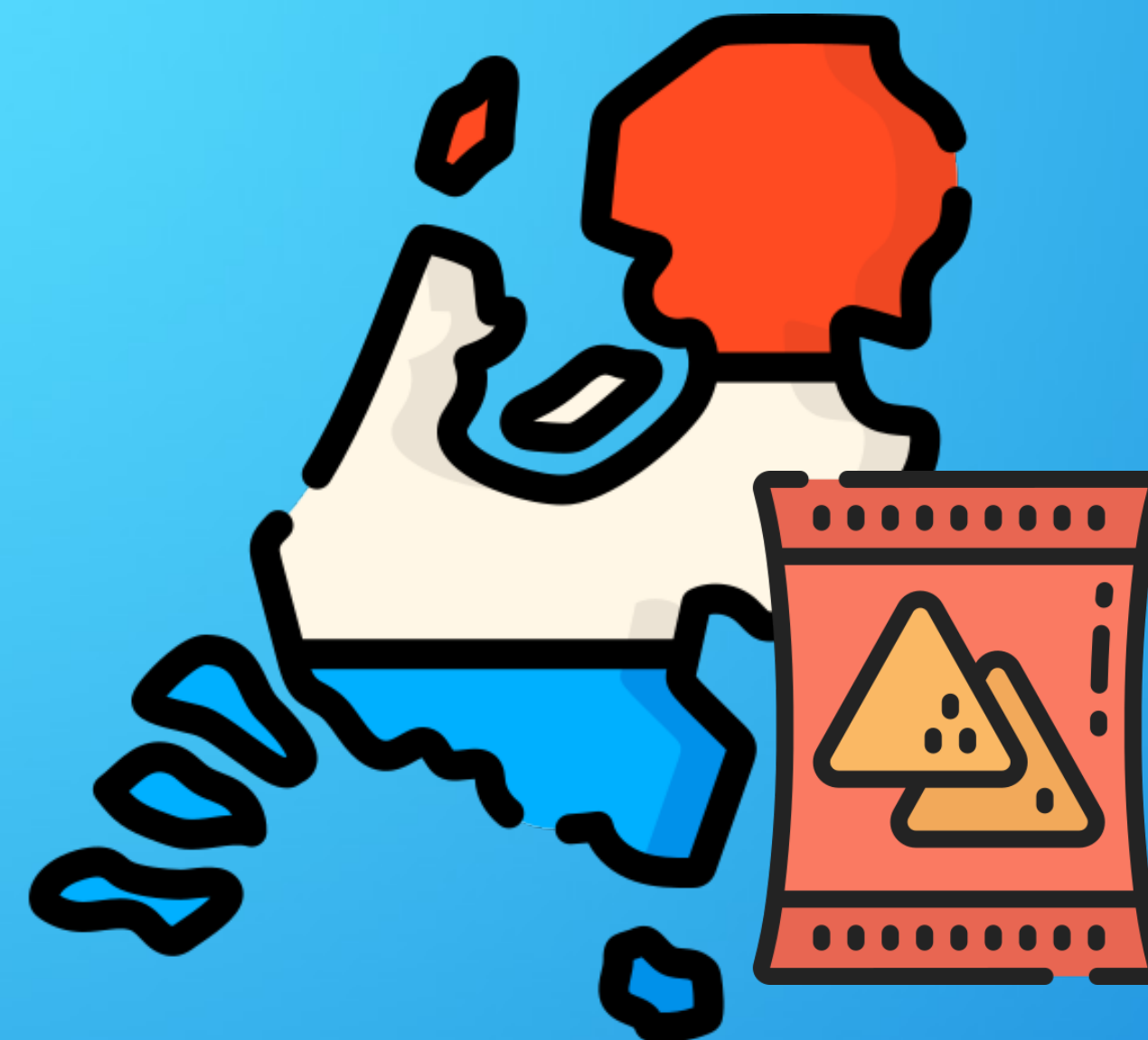
DEN HAAG - Herinner jij je de verouderde portiekflats aan de Coevordenstraat in Den Haag nog? Op die plaats komen binnenkort 243 gloednieuwe sociale huurwoningen. Wethouder Joris Wijsmuller (Wonen) en bestuursvoorzitter Willem Krzeszewski van woningcorporatie Staedion hebben het startsein gegeven voor de bouw.

MAXIMUMPRIJS

WELKE MARKT?

Een markt, zoals die op vrijdagochtend in het centrum van Emmen staat, noem je een **concrete markt**. Op dezelfde manier is een supermarkt ook een concrete markt.

Je kunt natuurlijk op veel meer plaatsen chips kopen. Alle vraag en aanbod van chips bij elkaar noem je een **abstracte markt**.

LEERDOELEN

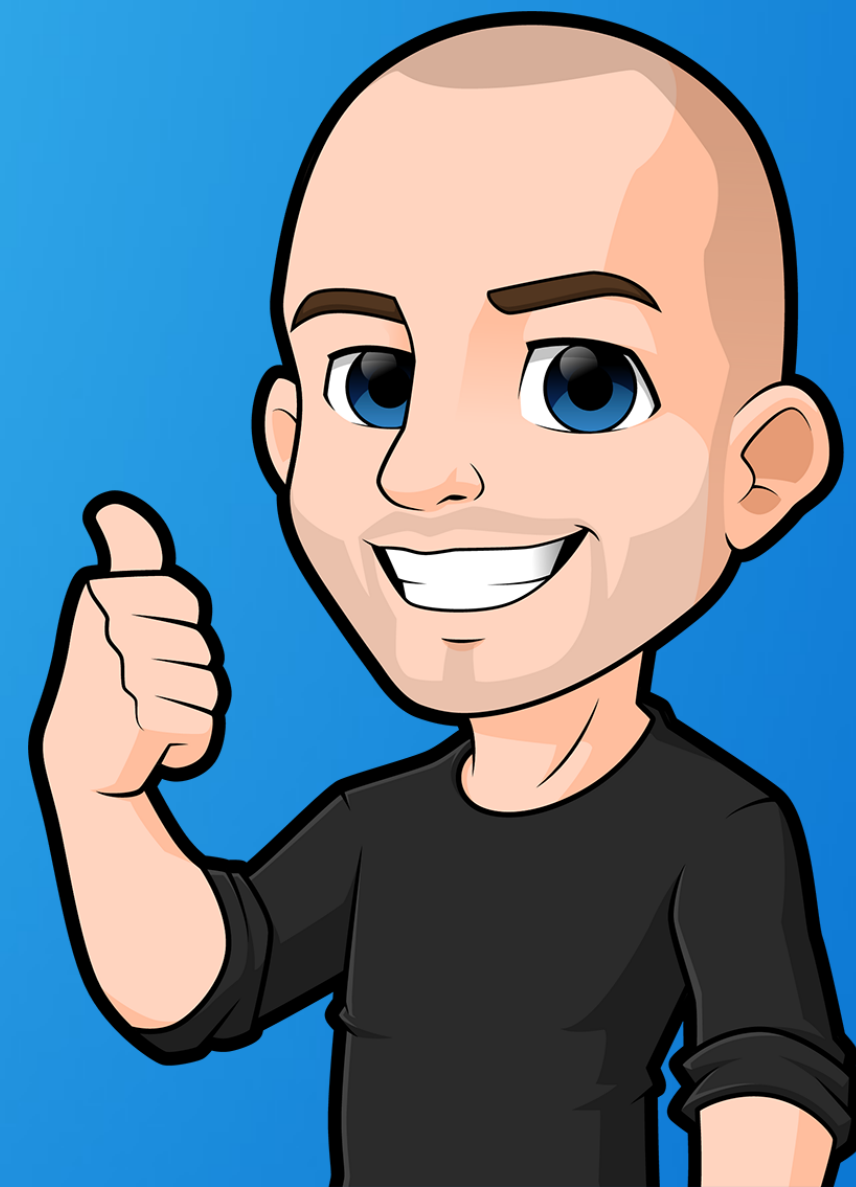
Ik kan laten zien dat ik...

A. van vier soorten marktvormen een aantal kenmerken kan noemen

B. in een opgave kan herkennen welke marktvorm een product heeft

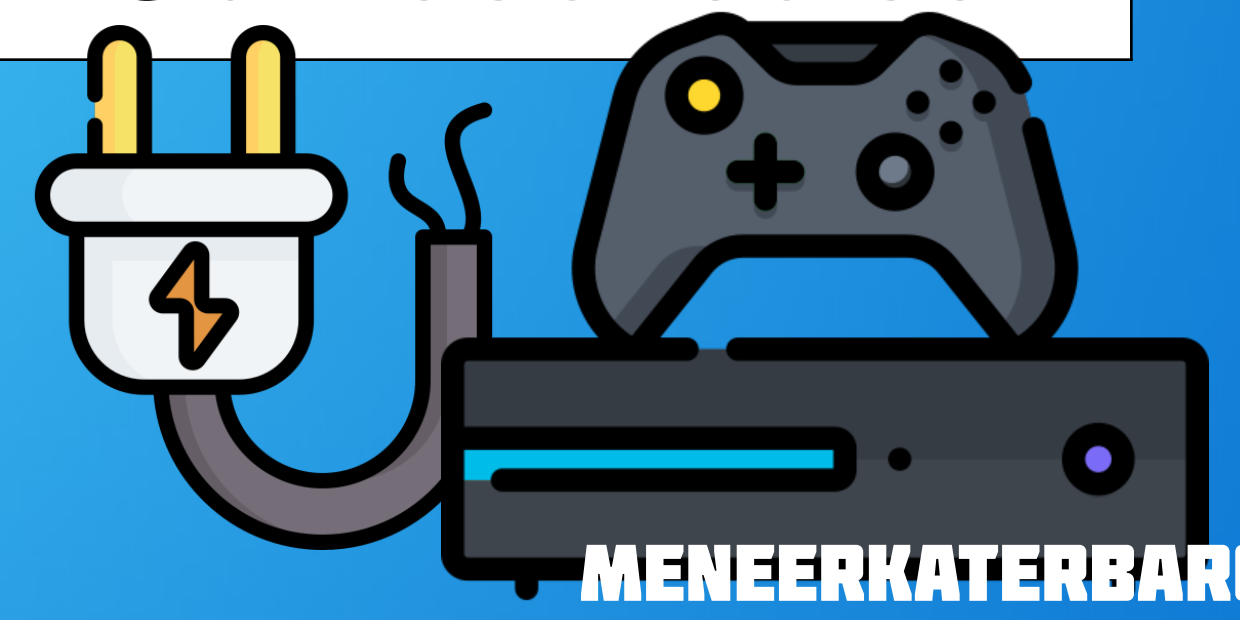
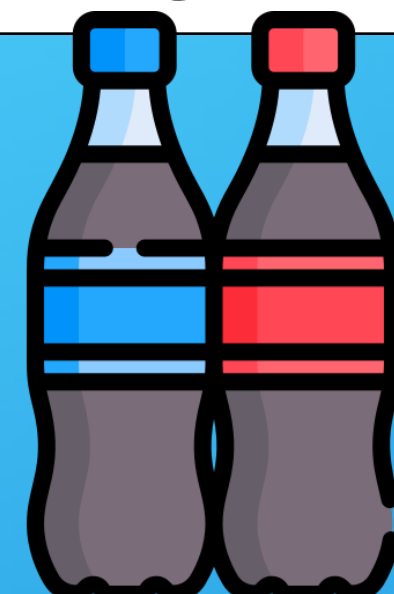
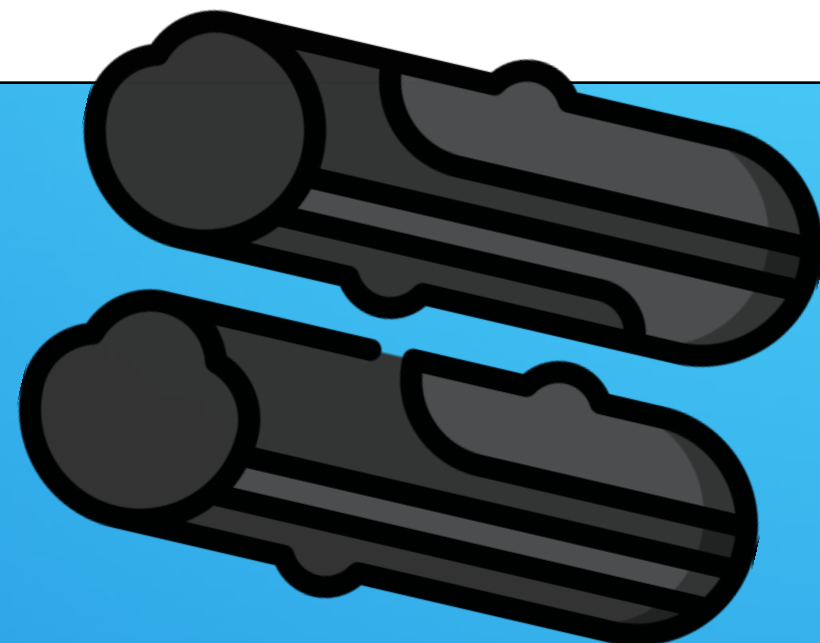
C. begrijp waarom een fusie niet altijd mag

D. weet wat er gebeurt als de overheid een kartel ontdekt

MARKTVORMEN

Marktvorm	Aantal aanbieders	Homogeen of heterogeen?	Voorbeeld
Monopolie	Één	Homogeen	Elektriciteits-netwerk
Volkomen concurrentie	Veel	Homogeen	Houtskool
Monopolistische concurrentie	Veel	Heterogeen	Cola
Oligopolie	Weinig	Homogeen -> Heterogeen ->	Elektriciteit Gameconsoles

MEER OVER MARKTEN

Het **marktaandeel** van een bedrijf laat zien hoeveel procent van de totale verkopen van een product door dat bedrijf gedaan wordt.

Wanneer twee bedrijven samen gaan, om zo één groter bedrijf te vormen, noem je dat een **fusie**.

Dat mag niet altijd zomaar, want de overheid wil niet dat er een **monopolie** ontstaat.

Bedrijven kunnen stiekem afspraken maken dat ze bijvoorbeeld niet onder een bepaalde prijs verkopen. Zo kunnen ze samen prijzen kunstmatig hoog houden. Dit noem je een **kartel**, maar dat is bij de wet verboden!

